

Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta
toimikunnan raportti ja ehdotus äänioikeuden
merkkivuoden suunnitelmaksi

KUVAILEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö	Julkaisun päivämäärä 5.12.2005		
Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja sihteeri) Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta toimikunta	Julkaisun laji Selvitys		
	Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö		
	Toimielimen asettamispäivä 5.4.2005 (STM030:00/2005)		
Julkaisun nimi Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta toimikunnan raportti ja ehdotus äänioikeuden merkkivuoden suunnitelmaksi			
Tiivistelmä Yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden saavuttamisesta tulee kuluneeksi 100 vuotta vuonna 2006. Suomalaiset naiset saivat äänioikeuden toisena maailmassa ja vaalikelpoisuuden ensimmäisinä. Suomalaiset naiset myös käyttivät poliittisia oikeuksiaan: ensimmäiseen eduskuntaan valittiin 19 naista. Toimikunnan tehtävänä oli laatia suunnitelma äänioikeuden juhluvuoden tapahtumien järjestämisestä yhteistyössä poliittisten ja muiden naisjärjestöjen kanssa. Toimikunta suoritti tapahtumakyselyn laajalle joukolle mahdollisia äänioikeuden merkkivuoden tapahtumien järjestäjiä. Kyselyn perusteella laadittiin alustava tapahtumakalenteri. Toimikunta piti tärkeänä levittää tietoa tulevasta merkkivuodesta mahdollisimman laajalti. Toimikunnan aloitteesta sosiaali- ja terveysministeriö ja Helsingin yliopiston Kristiina-instituutti tekivät sopimuksen äänioikeussivuston tuottamisesta verkkoon. Sivusto tulee sisältämään äänioikeuden merkkivuoden tapahtumakalenterin sekä artikkeleita naisten äänioikeushistoriasta, sen poliittisesta merkityksestä sekä muuta asiaan liittyvää aineistoa. Sivustoon tehdään myös linkit muihin asiaan kuuluviin tiedontuottajiin kuten esimerkiksi Tilastokeskuksen ja eduskunnan sivuille. Äänioikeussivut avataan 5.12.2005. Monet toimijat tuottavat toimialansa puitteissa kiinnostavaa materiaalia äänioikeuden juhluvuoden kannalta. Toimikunnan aloitteesta sosiaali- ja terveysministeriö asetti Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta -verkkoviestintätyöryhmän syyskuussa 2005. Työryhmän tavoitteena on tuottaa sisällöltään ja toteutukseltaan käyttäjiä hyvin palvelevat verkkosivut. Työryhmän tehtävänä on tukea verkkopalvelun suunnittelua, sopia työnjaosta sekä aktivoita ja organisoida sisällön tuottajien ja verkkosivujen ylläpitäjien yhteistyötä. Työryhmän toimikausi jatkuu kesäkuun loppuun 2007. Sosiaali- ja terveysministeriö järjestää juhluvuoden vastaanoton sekä osallistuu yhdessä eduskunnan kanssa juhluvuoden konferenssin järjestämiseen. Toimikunta pitää tärkeänä, että ministeriö tukee verkkosivuston kehittämistä ja ylläpitoa vuonna 2006 ja 2007.			
Avainsanat: (asiasanat) naiset, poliittiset oikeudet, tasa-arvoäänioikeus, tasa-arvo, vaalikelpoisuus			
Muut tiedot www.stm.fi			
Sarjan nimi ja numero Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2005:18		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1858-1 (nid) 952-00-1859-X (PDF)
Kokonaissivumäärä 44	Kieli Suomi	Hinta 10,80 €	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Yliopistopaino Kustannus PL 4 (Vuorikatu 3 A) 00014 HELSINGIN YLIOPISTO Puhelin (09) 7010 2363 books@yliopistopaino.fi		Kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet		Utgivningsdatum 5.12.2005	
Författare Kommittén för Fulla politiska rättigheter för kvinnor i 100 år		Typ av publikation Rapport	
		Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 5.4.2005 (STM030:00/2005)	
Publikation Rapport och förslag till plan för rösträttens jubileumsår av kommittén för Fulla politiska rättigheter för kvinnor i 100 år			
Referat <p>År 2006 har det gått 100 år sedan man fick allmän och lika rösträtt. Kvinnorna i Finland fick som andra land i världen rösträtt och var först i världen med valbarhet. Kvinnorna i Finland utnyttjade också sina politiska rättigheter: till den första riksdagen valdes 19 kvinnor.</p> <p>Kommitténs uppgift var att utarbeta en plan för hur man anordnar evenemangen för rösträttens jubileumsår i samarbete med politiska organisationer och andra kvinnoorganisationer. Kommittén sände en evenemangsenkät till en bred grupp möjliga arrangörer av evenemang under rösträttens jubileumsår. På basis av enkäten utarbetades en preliminär evenemangskalender.</p> <p>Kommittén ansåg det viktigt att sprida information om det kommande jubileumsåret i så stor omfattning som möjligt. På kommitténs initiativ ingick social- och hälsovårdsministeriet och Kristinainstitutet vid Helsingfors universitet avtal om att på nätet upprätta en webbplats om rösträtt. Webbplatsen kommer att innehålla en evenemangskalender för rösträttens jubileumsår samt artiklar om historiken över kvinnornas rösträtt, dess politiska betydelse samt annat material som hänför sig till ämnet. Till webbplatsen läggs även länkar till andra informationsproducenter inom ämnet, som till exempel Statistikcentralens och riksdagens webbsidor. Webbsidorna om rösträtten öppnas 5.12.2005.</p> <p>Många aktörer producerar inom ramen för sitt område intressant material om rösträtten. På kommitténs initiativ tillsatte social- och hälsovårdsministeriet i september 2005 arbetsgruppen för nätverkssamkommunikation: Fulla politiska rättigheter för kvinnor i 100 år. Målsättningen för arbetsgruppen är att producera webbsidor som betjänar användarna bra med avseende på innehåll och implementering. Arbetsgruppens uppgift är att stöda planering av webbtjänsten, komma överens om arbetsfördelningen samt aktivera och organisera samarbetet mellan innehållsproducenter och webbadministratörer. Arbetsgruppens mandatperiod fortsätter fram till slutet av juni år 2007.</p> <p>Social- och hälsovårdsministeriet arrangerar mottagningen under jubileumsåret samt deltar i arrangemanget av jubileumsårets konferens tillsammans med riksdagen.</p> <p>Kommittén anser det viktigt att ministeriet stöder utveckling och underhåll av webbplatsen under åren 2006 och 2007.</p>			
Nyckelord Jämställdhet, kvinnor, politiska rättigheter, rösträtt, valbarhet			
Övriga uppgifter www.stm.fi , www.aanioikeus.fi			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets promemorior 2005:18		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1858-1 (inh.) 952-00-1859-X (PDF)
Sidoantal 44	Språk Finska	Pris 10,80 €	Sekretessgrad offentlig
Distribution och försäljning: Helsingfors Universitetsförlaget, PB 4 (Berggatan 3 A) FI-00014 HELSINGFORS UNIVERSITET Fax (09) 7010 2374, tfn (09) 7010 2363 books@yliopistopaino.fi www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti		Förlag Social- och hälsovårdsministeriet	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland		Date 5 December 2005	
Author Committee for the Centenary of Women's Full Political Rights in Finland		Type of publication Report	
		Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
		Date of appointing the organ 5 April 2005 (STM030:00/2005)	
Title of publication Centenary of Women's Full Political Rights in Finland - Committee report and proposal on a plan for celebration of the anniversary			
Summary <p>The year 2006 is the 100th anniversary of universal and equal suffrage in Finland. Finland was the second country in the world to give women suffrage, and the first to give them eligibility to stand for elective office. Finnish women also used their political rights: altogether nineteen women were elected to the first Parliament.</p> <p>The task of the Committee was to draw up a plan on the events to be arranged in celebration of the anniversary together with political and other women's organisations. The Committee sent an inquiry to a great number of possible organisers of such events. A preliminary calendar of events was compiled based on the outcome of the inquiry.</p> <p>The Committee saw it important to disseminate information about the anniversary as widely as possible. On its initiative the Ministry of Social Affairs and Health and the Christina Institute of the University of Helsinki concluded an agreement on producing specific suffrage pages on the web. The web pages will include the calendar of events to be arranged during the anniversary year and articles on the history of women's suffrage, its political significance, and other related information. Links will be provided to other relevant providers of information, such as the web sites of Statistics Finland and the Finnish Parliament. The suffrage site will be opened to the public on 5 December 2005.</p> <p>Many actors produce within their field of operation information material that is interesting from the point of view of the anniversary. The Ministry of Social Affairs and Health set up in September 2005 a web communication working group on the centenary of women's full political rights. The purpose of the working group is to produce good and well constructed web pages that will serve the users well. The task of the working group is to support the planning of the web service, agree on the division of labour and encourage and organise a collaboration between the content producers and those maintaining the web pages. The working group's term continues until the end of June 2007.</p> <p>The Ministry of Social Affairs and Health will arrange an anniversary reception and take part together with Parliament in organising an anniversary conference.</p> <p>The Committee sees it important that the Ministry support the development and maintenance of the web site in 2006 and 2007.</p>			
Key words eligibility for office, equality, political rights, suffrage, women			
Other information Internet: www.stm.fi , www.aanioikeus.fi			
Title and number of series Working Group Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2005:18		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1858-1 (print) 952-00-1859-X (PDF)
Number of pages 44	Language Finnish	Price 10,80 €	Publicity Public
Distributor/Orders Helsinki University Press PO Box 4 (Vuorikatu 3 A) FI-00014 HELSINKI UNIVERSITY, FINLAND Tel +358 9 7010 2363 books@yliopistopaino.fi		Financier Ministry of Social Affairs and Health	

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 5.4.2005 toimikunnan laatimaan suunnitelman naisten äänioikeuden 100-vuotismerkkivuoden viettämisestä. Suunnitelma tuli laatia yhteistyössä poliitistien ja muiden naisjärjestöjen kanssa. Tavoitteena oli, että toimikunta aktivoi ja koordinoi äänioikeuden juhlavuoden tapahtumien suunnittelua painottaen naisten yhteiskunnallisen ja poliittisen osallistumisen merkitystä ja historian syventämistä. Toimikunnan tuli saada työnsä valmiiksi 30.10.2005 mennessä.

Toimikunnan puheenjohtajaksi ministeriö kutsui valtiosihteeri Leila Kostiaisen sosiaali- ja terveysministeriöstä ja jäseniksi Naisjärjestöt yhteistyössä - Kvinno-organisationer i samarbete NYTKIS ry:n vuoden 2005 varapuheenjohtajan Elina Hatakan Vihreät Naiset ry:stä sekä Saara Ruokosen NYTKIS ry:n vuoden 2006 puheenjohtajajärjestöstä, joka on Suomen Kristillisdemokraattiset Naiset ry. NYTKIS ry:n edustajina toimikuntaan nimitettiin myös erikoislääkäri Laura Finne-Elonen Svenska Kvinnoförbundet:sta, naispoliittinen sihteeri Lena Paju Vasemmistoliitto rp:sta, poliittinen sihteeri Helena Pakarinen Suomen Keskusta rp:sta, pääsihteeri Raija Rimpiläinen Sosialidemokraattiset Naiset ry:stä, poliittinen avustaja Laura Risanan Kokoomuksen Naisten Liitosta, hallituksen jäsen Ossi Heinänen Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry:stä, puheenjohtaja Veronika Honkasalo Unioni Naisasialiitto Suomessa ry:stä, pääsihteeri Leena Ruusuvoori Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:stä, toimistopäällikkö Martti K. Korhonen Eduskunnan hallintotoimistosta, erikoistutkija Jouni Varanka sosiaali- ja terveysministeriöstä, suunnittelija Mikko Cortés Téllez opetusministeriöstä, maakunta-asiamies Antti Iso-Koivisto Suomen Kuntaliitosta, professori Kirsi Saarikangas Helsingin yliopiston Kristiina-instituutista, suunnittelija Aino-Maija Hiltunen Suomen Naistutkimuksen Seurasta ja tutkija Anders Ahlbäck Åbo Akademista. Sihteeriksi määrättiin neuvotteleva virkamies Leila Méllart sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Toimikunta otti nimekseen Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta. Varapuheenjohtajaksi valittiin Mikko Cortés Téllez. Toimikunta on pitänyt seitsemän kokousta. Toimikunta perusti 8.6.05 kokouksessaan kaksi työryhmää, tapahtuma- ja tiedotustyöryhmät, jotka pitivät kolme kokousta.

Toimikunta keskittyi merkkivuoden kotimaisten tapahtumien aktivoimiseen sekä tietojen koaamiseen suunnitteilla olevista tapahtumista. Toimikunta täydensi tietojaan tapahtumia koskevista suunnitelmista tapahtumakyselyllä. Se lähetettiin elokuun alussa puolueille, ammattijärjestöille, nais- ja nuorisojärjestöille, maahanmuuttajajärjestöille, yliopistoille ja ylioppilaskunnille sekä kulttuurijärjestöille pääosin sähköisesti. Koulujen suuntaan tapahtuvasta informoinnista keskusteltiin toimikunnan edustajien ja opetushallituksen pääjohtaja Kirsi Lindroosin sekä ylitarkastaja Kristina Kaihari-Salmisen kanssa. Kuntaliitto tiedotti merkkivuodesta kunnille ja pyysi kunnilta tietoja suunnitteilla olevista tapahtumista.

Toimikunta piti tärkeänä juhluvuoden tapahtumista ja taustoista tiedottamista. Se esitti ministeriölle merkkivuoden verkkosivuston perustamista. Ministeriö teki sopimuksen Helsingin yliopiston Kristiina-instituutin kanssa verkkosivujen tuottamisesta merkkivuoden tarpeita varten. Äänioikeuden juhluvuoden viettämiseen liittyvää aineistoa tuottavat monet muutkin toimijat, kuten eduskunta, ulkoasiainministeriö, opetushallinto, Tilastokeskus ja naisjärjestöt. Toimikunnan ehdotuksesta tällaiset tahot kutsuttiin yhteistyöneuvotteluun. Sen seurauksena sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän 27.9. 2005 suunnittelemaan ja koordinoimaan juhluvuoden verkkotiedotusta. Toimikunnan päättäessä työnsä nämä tahot jatkavat toimikunnan työtä.

Saatuanaan tehtävänsä valmiiksi toimikunta jättää raporttinsa kunnioittaen sosiaali- ja terveysministeriölle.

Helsingissä 30 päivänä lokakuuta 2005

Leila Kostiainen

Anders Ahlbäck

Mikko Cortés Téllez

Laura Finne-Elonen

Elina Hatakka

Ossi Heinänen

Aino-Maija Hiltunen

Veronika Honkasalo

Antti Iso-Koivisto

Martti K. Korhonen

Leena Paju

Helena Pakarinen

Raija Rimpiläinen

Laura Rissanen

Saara Ruokonen

Leena Ruusuvuori

Kirsi Saarikangas

Jouni Varanka

Leila Mélar

Sisällysluettelo

1 Äänioikeuden saavuttamisen historiaa.....	9
2 Juhlavuoden merkitys ja perusviestit.....	9
3 Merkkivuoden tapahtumat.....	10
3.1 Konferenssit, seminaarit ja juhlat	10
3.2 Näyttelyt.....	12
3.3 Taide	12
4 Viestintä.....	13
4.1 Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta –verkkosivut.....	13
<i>a. Verkkosivujen perustaminen</i>	<i>13</i>
<i>b. Verkkosivujen sisältösuunnitelma</i>	<i>14</i>
4.2 Verkkoviestintäyhteistyö	15
4.3 Toimikunnan työn tunnetuksi tekeminen	15
4.4 Julkaisut	15
Liitteet	
1. Suomen Suuriruhtinaanmaan Valtiopäiväjärjestys.....	21
2. Kansanedustajat sukupuolen mukaan 1907-2003.....	37
3. Naisten osuus kansanedustajista maailman eri maissa.....	38

1 Äänioikeuden saavuttamisen historiaa

Yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden saavuttamisesta tulee kuluneeksi 100 vuotta vuonna 2006. Suomalaiset naiset saivat äänioikeuden toisena maailmassa ja vaalikelpoisuuden eli oikeuden asettua ehdokkaiksi ja tulla valituiksi ensimmäisenä maailmassa. Suomen säädöt hyväksyivät ehdotuksen uudeksi valtiopäiväjärjestykseksi, joka sisälsi yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden, kesäkuun 1. päivänä 1906. Venäjän tsaari Nikolai II vahvisti uuden valtiopäiväjärjestyksen 20. päivänä heinäkuuta 1906. Valtiopäiväjärjestys tuli voimaan 1. päivänä lokakuuta 1906.

Äänioikeuden myöntämistä edelsi Suomessa kiivas poliittinen liikehdintä venäläistämistä vastaan. Taistelu äänioikeudesta oli osa suomalaisten pyrkimyksestä säilyttää valtiollinen autonomia Venäjän kupeessa. Suomalainen naisliike taisteli ääni- ja vaalikelpoisuuden myöntämisestä naisille. Työläisnaiset olivat voimakkaasti mukana organisoimassa suurlakkoa, mikä osaltaan vakuutti työväen miehet naisten kypsytyksestä poliittiseen täysivaltaisuuteen. Muutoin mielipiteet poliittisten oikeuksien myöntämisen laajuudesta vaihtelivat naistenkin kesken luokka-aseman mukaan. Nikolai II piti poliittisten oikeuksien täysimääräistä ulottamista naisiin Suomen sisäisenä asiana.

Kansanedustajain vaalit järjestettiin maaliskuun 15.-16. päivinä 1907. Eduskuntaan valittiin 19 naista, mikä oli 9.5 % kansanedustajien kokonaismäärästä. Eduskunta kokoungui ensimmäiseen täysistuntoonsa 30.6.1907. Äänioikeuden merkkitapahtumat jakautuvat siten oikeastaan kahdelle vuodelle. Toimikunta on kiinnittänyt päähuomion vuonna 2006 tapahtuvaan juhlintaan, koska äänioikeuden saavuttaminen lasketaan yleensä siitä ajankohdasta, jolloin säädöt hyväksyivät yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden.

2 Juhlavuoden merkitys ja perusviestit

Poliittiset oikeudet ovat kansalaisten perusoikeuksia. On tärkeää, että niiden merkitystä ja saavuttamisen historiaa nostetaan aika ajoin esille, mihin äänioikeuden merkkivuosi antaa erinomaisen mahdollisuuden. Samalla voidaan tarkastella myös ajankohtaisia poliittisiin oikeuksiin liittyviä kysymyksiä. Kukin instituutio, järjestö ja yhteisö voi tarkastella omaa suhdettaan poliittisten oikeuksien historiaan ja ajankohtaisiin kehittämistarpeisiin.

Äänioikeuden saavuttaminen antoi naisille avaimet poliittiseen toimintaan, mahdollisuuden osallistua ja olla päättämässä politiikan kaikilla tasoilla, luoda poliittista agendaa ja ajaa naisille tärkeitä kysymyksiä. Suomalaiset naiset ovat luoneet hyvinvointiyhteiskuntaa, joka mahdollistaa naisten osallistumisen tasa-arvoisina toimijoina yhteiskuntaelämän kaikilla alueilla. Samalla naiset ovat kiinnittäneet erityistä huomiota äitien, isyyden ja lapsuuden turvalliseen toteuttamiseen sekä erityisesti sosiaalisten kysymysten ratkaisemiseen. Nämä ponnistelut ovat parantaneet myös miesten elämän laatua.

Äänioikeuden juhluvuotena nostetaan esiin naisten saavutuksia politiikan alueella sekä tarkastellaan erityisesti varhaisten pioneerien toimintaa ja äänioikeuskamppailua. Merkkivuoden juhlinnassa käsitellään saavutusten lisäksi tulevaisuuden näkymiä ja niiden asettamia haasteita. Esimerkiksi naisten osuus politiikan päättävissä elimissä ei vielä, sadan vuoden kuluttua oikeuksien saavuttamisesta, ole noussut naisten väestöosuuteen eli noin puoleen äänestäjäkunnasta.

Ääni- ja vaalioikeus myönnettiin Suomessa samanaikaisesti paitsi molemmille sukupuolille yleensäkin kaikille kansalaisryhmille¹ varallisuuteen, äidinkieleen ja esimerkiksi etniseen taustaan katsomatta. Toimikunta pitää tärkeänä, että tämä laaja-alaisuus näkyy juhluvuoden tapahtumissa ja viestinnässä. Erityisesti tulee muistaa eri kieliä puhuvat väestöryhmät. Perusviestejä voivat olla esimerkiksi:

*Vuosisadan tasa-arvoteko,
Sadan vuoden keskeneräisyys,
Kaikkien demokratia? Demokrati för alla? Democracy for everybody?
Globaali edelläkävijä 1906?*

3 Merkkivuoden tapahtumat

Toimikunta piti tärkeänä levittää tietoa tulevasta merkkivuodesta mahdollisimman laajasti. Elokuussa 2005 toimikunta tiedotti merkkivuodesta tahoille, jotka saattaisivat järjestää tapahtumia merkkivuoden juhlistamiseksi ja pyysi tarkempia tietoja mahdollisista tapahtumista. Kohderyhmiä olivat puolueet, ammattiyhdistysliike, naisjärjestöt, kulttuurijärjestöt, maahanmuuttajajärjestöt, yliopistot ja ylioppilaskunnat. Kuntaliitto informoi merkkivuodesta kuntia. Toimikunta tekee yhteistyötä opetushallinnon kanssa 100-vuotisjuhlan huomioon ottamiseksi koulu- ja nuorisotyössä. Yleisradio ja Suomen ulkomaanedustustot osallistuvat juhluvuoden tapahtumien valmisteluun ja toteuttamiseen. Seuraavassa esitetään luettelo toimikunnan tietoon tulleista merkkivuoden tapahtumista, joiden pääaiheena on naisten poliittisten oikeuksien saavuttaminen tai joissa tätä teemaa käsitellään omana kokonaisuutenaan. Tapahtumaluettelo täydennetään ja päivitetään syksyn 2005 kuluessa tätä varten perustettavilla verkkosivuilla (ks. jäljempänä).

3.1 Konferenssit, seminaarit ja juhlat

Eduskunta 100 vuotta. Juhluvuoden aikana eduskunta kokoontuu kahteen juhlaistuntoon 1.6.2006 ja 23.5.2007. Ensimmäisessä korostuvat kansainvälinen näkökulma ja ehdotuksen mukaan mm. naisten oikeudet, toisessa aiemmat edustajapolvet ja sotiemme veteraanit. Juhluvuoden teemaksi on valittu "*Oikeus ääneen - luottamus lakiin. Sata vuotta suomalaista kansanvaltaa.*" Din röst - din lag. Hundra år av finländskt folkvälde. The right to vote - trust in law. One hundred years of Finnish democracy.

¹ Valtiopäiväjärjestyksen 5 §:ssä luetellaan kuitenkin eräitä vaalioikeutta rajoittavia tekijöitä.

Sosiaali- ja terveysministeriö järjestää juhlavastaanoton naisten täysien poliittisten oikeuksien saavuttamisen kunniaksi 8.3.2006 Helsingissä Säätytalossa.

Eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunta yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikön, tasa-arvoasiain neuvottelukunnan sekä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa järjestää 21-22. maaliskuuta 2006 Joensuussa tasa-arvokonferenssin. Kokouksen ensimmäinen päivä on suunnattu tasa-arvotyötä tekeville henkilöille julkisen sektorin, järjestöjen ja yritysten piirissä. Toisen päivän ohjelma on suunnattu myös laajemmalle yleisölle, mm. alueen poliittisille toimijoille, järjestöille sekä opiskelijoille.

Valtiosääntöoikeuden maailmanjärjestö IACL (International Association of Constitutional Law) järjestää kansainvälisen konferenssin Women and Constitution 14.-16.9.2006 Helsingissä, eduskuntatalon lisärakennuksen auditoriossa. Yhtenä teemana on naisten valtiolliset oikeudet, ja siinä käsitellään mm. naisten perustuslaillisia oikeuksia. Toisena teemana on vähemmistöt. Konferenssin on suunnattu rajatulle asiantuntijaryhmälle.

Nuorten parlamentin täysistunto järjestetään 17.3.2006. Se liittyy Eduskunta 100 vuotta juhlavuoden viettoon. Nuorten parlamentti perustuu peruskoulujen yläasteen parlamenttikerhojen toimintaan. Se kokoontuu joka toinen vuosi, ensimmäisen kerran 1998 eduskunnan puhemiesneuvoston kutsusta.

Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry järjestää alueellisia tapahtumia Jyväskylässä, Oulussa, Tampereella, Kuopiossa, Turussa, Vaasassa, Helsingissä, Lappeenrannassa ja Ahvenanmaalla. Tapahtumat ovat luonteeltaan maakunnallisia. Helsingin, Turun ja Vaasan juhlat ovat kaksikielisiä ja Ahvenanmaan juhla ruotsinkielinen. Lisäksi järjestetään mahdollisesti saamelaispainotteinen juhla Lapissa. Tapahtumien ajankohta on sunnuntai 1.10.2006. Silloin on kulunut 100 vuotta naisten täydet poliittiset oikeudet säätävän lain voimaantulosta. Naisjärjestöt ovat perinteisesti juhlineet kyseisenä päivänä. Pirkanmaan juhla Tampereella on kuitenkin lauantaina 7.10.2006. Lähempiä tietoja: niina.sinkkonen@nytkis.org

Naisjärjestöjen Keskusliitto järjestää *Naisten laiva –purjehduksen* 18 -19.3.2006 Silja Oopperalla 1000 vieraille. Risteilyllä Naisjärjestöjen Keskusliitto juhlii 95-vuotistaivaltaan. Osallistumismahdollisuus on matkan lunastaneilla. Lähempiä tietoja: Arja Nummenpää, naisjarjestot@co.inet.fi, www.naistenlaiva.fi

Yliopistot järjestävät studia generalia –luentosarjoja vuonna 2006 merkkivuoden teemaan liittyvästä aiheesta. Helsingin yliopiston studia generalia –luentosarjan aiheena on ”Demokratian haasteet” ja siinä yksi luento käsittelee aihetta naisnäkökulmasta. Yhteyshenkilö on Harri Westermarck. Lähempiä tietoja harri.westermarck@helsinki.fi. Jyväskylän yliopisto järjestää keväällä 2006 Studia generalia -luentosarjan, jonka teema on parlamentarismi. Luentosarjaan sisällytetään myös luentoja, jotka käsittelevät naisten poliittisia oikeuksia ja niiden historiallista merkitystä. Lähempiä tietoja anitta.kananen@adm.jyu.fi

Suomen Madrid-instituutti järjestää seminaarityyppisen oheistapahtuman yhteistyössä Madridin Comptense -yliopiston kanssa keväällä 2006. Lähempiä tietoja instituutin johtaja timo.riiho@finstitut.org

Suomen Pariisin instituutti järjestää yhdessä *Versaillesin Saint-Quentin-en-Yvelines ja* yliopiston kanssa kansainvälistä kollokvion 27.– 28. lokakuuta. Siinä käsitellään äänioikeuteen liittyviä kysymyksiä usean maan näkökulmasta. Lähempiä tietoja tainatuhkunen@hotmail.com, International colloquium : « A century of women's votes in Europe”.

3.2 Näyttelyt

Naisjärjestöjen Keskusliitto järjestää näyttelyn 4.9.-15.10.2006 Helsingissä, Jugendsalissa. Teemana on naisjärjestöjen *vaikutus äänioikeuden saavuttamiseen* sekä naisten vaikuttamisen historia varhaisten vaikuttajien kuten Lucina Hagmanin henkilöhistorian kautta. Näyttely käsittää valokuvia ja esineistöä. Näyttelyn rakentamiseen osallistumisesta kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä Naisjärjestöjen Keskusliittoon. Lähempiä tietoja www.naisjarjestot.fi

Turun yliopisto järjestää *Naiskansanedustajien vuosisata* –näyttelyn. Se on suunnitelmiensa mukaan esillä vuonna 2007 neljässä paikassa: eduskunnassa toukokuun lopulla, maaseutunaisten kansainvälisen järjestön (The Associated Country Women of the World, ACWW) maailmankonferenssin yhteydessä kesäkuun alussa, sen jälkeen Euroopan neuvostossa Strasbourgissa syys- lokakuussa ja Parlamenttien välisen liiton IPU:n vuosikokouksessa Genevessä loka-marraskuussa.

Designmuseo aloittaa juhlavuoden kunniaksi vuoden 2006 näyttelykautensa suurella Naisen muoto –näyttelyllä 22.2.-30.4.2006. Näyttely kertoo naisista muotoilijoina, kulluttajina ja muotoilun objekteina. Lähempiä tietoja: jukka.savolainen@designmuseum.fi

Museokeskus Vapriikki Tampereella järjestää näyttelyn Piiasta päättäjäksi – Naisten poliittiset oikeudet 100 vuotta 11/2006 – kevät/2007. Näyttelyn teema on naisten äänioikeus ja yleisen äänioikeuden saavuttaminen Suomessa. Näyttelyä tekevät Vapriikin kanssa yhteistyössä Tampereen yliopiston historiatieteen laitoksen, Taideteollisen korkeakoulun Porin täydennyskoulutusyksikön ja Kuvataideakatemian opiskelijat. Yhteyshenkilö minna.honkasalo@tampere.fi

Suomen ulkomaanedustustoissa järjestetään vuoden 2006 aikana äänioikeusjuhla vuoteen liittyvä näyttely.

3.3 Taide

Eduskunta ja Savonlinnan oopperajuhlat ovat tilanneet oopperan, jonka keskiössä on nainen ja joka kertoo perheestä toisen maailmansodan jälkeisessä Suomessa. Oopperan säveltää Olli Kortekangas.

Kohtauksia. Esityksessä sekä siihen liittyvässä installaatiossa lähestytään naista, hysteriaa ja sairaalaa eri aikakausina. Produktio valmistuu 2006 Lapinlahden vanhaan sairaalaan Helsinkiin. Työryhmässä ja esityksessä on mukana taidehistorioitsija, tutkija *Anna Kortelainen*. Äänimaailman ja elävän musiikin tuottaa laulaja *Sanna Kurki-Suonio*.

Kaustisen Folk-musiikki festivaalin yhteyteen ja/tai Kansantaiteenkeskukseen on suunnitteilla tapahtumia, mutta suunnitelmat ovat idea-asteella.

4 Viestintä

Äänioikeusvuoden viestinnän tulisi tavoittaa mahdollisimman laajat kansalaispiirit. Siksi on tarpeen, että asiasta kirjoitetaan suomeksi ja ruotsiksi sekä myös muilla Suomessa puhutuilla kielillä. Toimikunta pitää tärkeänä, että myös verkkoviestinnässä naisten poliittisiin oikeuksiin liittyvää aineistoa on saatavissa mahdollisimman laajalti ruotsin ja englanninkielisenä.

4.1 Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta –verkkosivut

a. Verkkosivujen perustaminen

Toimikunta piti alusta lähtien tärkeänä, että merkkivuoden aikana on saatavilla tietoa naisten äänioikeushistoriasta ja sen poliittisesta merkityksestä sekä muuta asiaan liittyvää aineistoa. Toimikunnan aloitteesta sosiaali- ja terveysministeriö teki sopimuksen Helsingin yliopiston Kristiina-instituutin kanssa äänioikeussivujen laatimisesta. Sivut tulevat Kristiina-instituutin ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteishankkeen Minna-portaalin yhteyteen. Sivustolle tulee kuitenkin oma domain, se on www.aanioikeus.fi. Sivuille luodaan linkit muihin asiaan kuuluviin tiedontuottajiin, kuten esimerkiksi Tilastokeskuksen ja eduskunnan sivuille. Sivut avataan joulukuussa 2005. Sivut on tarkoitettu suurelle yleisölle, medialle sekä myös oppilaitosten käyttöön. Sivujen ylläpito vuonna 2006 ja 2007 on myös välttämätöntä.

Äänioikeuden verkkosivuja markkinoidaan erityisillä postikorteilla. Niissä käytetään juhluvuoden perusviestejä (ks. jäljempänä). Perusviesteihin liitetään markkinoinnissa teksti ”Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta 2006” ja juhluvuoden verkkosivujen osoite.

Toimikunta laati myös ehdotuksen sivujen keskeiseksi sisällöksi. Sivujen tulisi sisältää sekä tapahtumakalenteri että muuta merkkivuoteen liittyvää keskeistä aineistoa. Toimikunnan ehdotus sisällöksi ilmenee seuraavasta.

b. Verkkosivujen sisältösuunnitelma

Tapahtumakalenteri

Tapahtumakalenterin pohjan muodostavat toimikunnan keräämät tiedot merkkivuoden tapahtumista, joita täydennetään ja ylläpidetään. Tapahtumakalenterin tulisi palvella tilaisuuksista kiinnostuneita mahdollisia osallistujia että tiedotusvälineitä.

Asiantuntijarekisteri

Äänioikeussivuihin voidaan linkittää Minna -portaalin asiantuntijarekisteri. Tätä voidaan käyttää mm. luennoitsijoiden hakemiseen.

Historiallinen ja ajankohtainen aineisto

Verkkosivujen tulisi palvella käyttäjää, joka etsii perustietoja naisten äänioikeuden historiasta, poliittisista oikeuksista ja niiden toteutumisesta. Siinä tulisi olla perusaineistoa koululaisille ja opiskelijoille aihetta koskevien esitysten pohjaksi ja opettajille aineistoa ja lähdeviitteitä. Aineiston tulisi myös palvella äänioikeusjuhluvuoden tilaisuuksien järjestäjiä sekä viestintävälineitä.

Toimikunta on keskustellut erilaisista näkökulmista äänioikeuden merkkivuoden käsittelyyn. Seuraavassa joitakin esimerkkejä aiheista, joita voidaan hyödyntää verkkosivustoja tehtäessä, tapahtumia suunniteltaessa tai opinnäytteissä.

- Naisten ja naisjärjestöjen aktiivisuuden sekä eri kansanliikkeiden merkitys poliittisten oikeuksien saavuttamiselle
- Samat poliittiset oikeudet säädettiin kaikille kansalaisille mukaan lukien kansalliset vähemmistöt, maattomat ja varattomat kansanryhmät. Mikä merkitys tällä on ollut näiden ryhmien asemalle?
- Mitä sukupuoli tarkoittaa politiikassa? Mitä on miehinen ylivalta? Ovatko naiset saavuttaneet käytännössä täydet poliittiset oikeudet vai löytyykö alueita tai kysymyksiä, joissa naisten oikeudet ovat edelleen rajoitettuja?
- Kuinka naiset ja miehet ovat käyttäneet poliittisia oikeuksiaan mukaan luettuna äänestysaktiivisuus?
- Minkälaisia visioita ja priorisointeja varhaisilla poliitikoilla oli?
- Tyttöjen ja nuorten naisten/poikien ja nuorten miesten näkökulma poliittisten oikeuksien käyttämiseen. Onko havaittavissa sukupolviero?
- Kuinka naisten poliittinen toiminta on vaikuttanut miesten asemaan?
- Miesten rooli poliittisten oikeuksien myöntämisessä myös naisille.
- Luokka- ja sukupuolierot ylitettiin myöntämällä yleinen ja yhtäläinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus

4.2 Verkkoviestintäyhteistyö

Monet toimijat tuottavat toimialansa puitteissa kiinnostavaa materiaalia äänioikeuden juhluvuoden kannalta. Näitä ovat Eduskunta 100 vuotta -toimikunta, Tilastokeskus erityisesti vaalitulosten osalta, ulkoasianministeriön viestintä- ja kulttuuriosasto, opetusministeriö, muut opetusmateriaalin tuottajat sekä naisjärjestöt. Käyttäjien ja tiedontuottajien kannalta olisi järkevää, että mahdollisimman suuri osa äänioikeuden juhluvuoden viettoon liittyvästä verkkoaineistosta olisi helposti löydettävissä ikään kuin saman katon alta.

Toimikunnan aloitteesta sosiaali- ja terveysministeriö asetti Naisten täydet poliittiset oikeudet 100-vuotta verkkoviestintätyöryhmän syyskuun lopussa 2005. Työryhmän tavoitteena on tuottaa sisällöltään ja toteutukseltaan käyttäjiä hyvin palvelevat verkkosivut naisten poliittisten oikeuksien 100-vuotisjuhluvuoden tarpeisiin. Työryhmän tehtävänä on tukea verkkopalvelun suunnittelua, sopia työnjaosta sekä aktivoida ja organisoida sisällön tuottajien ja verkkosivujen ylläpitäjien yhteistyötä. Työryhmän toimikausi jatkuu vuoden 2007 kesäkuun loppuun.

4.3 Toimikunnan työn tunnetuksi tekeminen

Viestintävälineiden kirjoitukset ja ohjelmat tuovat suuren yleisön tietoisuuteen äänioikeuden merkkivuoden tapahtumat ja yhteydet sen lisäksi että tietoja on saatavissa verkosta. Toimikunta pitää yhteistyötä ja kontakteja viestintävälineisiin ensiarvoisen tärkeinä.

Viestintäyhteydet järjestetään seuraavalla tavalla.

- Kun verkkosivut avataan yleisölle, suunnitelmien mukaan joulukuun alussa 2005, järjestetään lehdistötilaisuus.
- Toimikunnan raportti jaellaan viestintävälineille mahdollisimman kattavalla jaksella marraskuun alussa 2005. Lisäksi raportti on luettavissa verkosta.

4.4 Julkaisut

Julkaisut, kuten tutkimukset ja tarinat taustoittavat äänioikeuden merkkivuoden käsittelyä. Vuosina 2005 ja 2006-7 julkaistaan seuraavia naisten äänioikeuden juhluvuoteen liittyviä teoksia.

Biografiakeskus julkaisee verkkosivuillaan www.kansallisbiografia.fi vuonna 2006 kaikkien 19 ensimmäisen naiskansanedustajan pienoiselämäkerran.

Naiset ja demokratia

NYTKIS ja Otava julkaisevat kirjan teemasta Sukupuolen politiikka, 100 vuotta naisten äänioikeutta Suomessa. Artikkelikokoelman toimittaa Anna Moring (anna.moring@helsinki.fi). Kirjan on tarkoitus herättää keskustelua vallasta, osallistumi-

sesta ja naisten asemasta nyky-yhteiskunnassa. 100 vuotta sitten saavutetut poliittiset oikeudet toimivat kirjassa lähtökohtana tämän päivän yhteiskunnan tarkastelulle.

Naiset eduskunnassa ja suomalaisessa politiikassa.

Kirjoittajat dosentti Irma Sulkunen, dosentti Maria Lähteenmäki ja dosentti Aura Korppi-Tommola. Kirja lähestyy eduskunnan historiaa ja suomalaista politiikkaa naisnäkökulmasta ja on osa eduskunnan ja Turun yliopiston historian laitoksen yhteishanketta. Pääkysymys on, miten naiset ovat toimineet ja vaikuttaneet eduskunnassa ja toissijaisesti, yleensä suomalaisessa politiikassa. Kirja käsittelee kolme tutkimusta: 1) Naisten äänioikeus ja osallistuminen parlamenttityöhön. Suomen tapaus kansainvälisessä kehityksessä”, 2) Naiset eduskuntatyössä, 3) Naiskansanedustajia”.

Eduskunnan satavuotishistoria

Eduskunta toteuttaa yhteistyössä Turun yliopiston Poliittisen historian laitoksen kanssa Eduskunnan satavuotishistoria -hankkeen. Hankkeen tuloksena syntyvät 12 eduskuntatyöhön ja kansanvallan toteutumiseen liittyvää kirjaa julkaistaan juhlavuosien aikana. Yllä mainittu Naiset eduskunnassa ja suomalaisessa politiikassa on osa tätä hanketta.

Lisäksi Eduskunnan juhluvuoden merkeissä julkaistaan Eduskunnan satavuotisjuhlakirja, vaalilainsäädäntöön liittyvän kirjan uusi painos, matrikkeli ensimmäisen eduskunnan jäsenistä sekä teokset Arkadianmäen kirjailijoista ja valtiopäivien avajaispuheista.

Suomen naisen vuosisadat 1-4

Tammi on kustantanut 2005 ilmestyneen neliosaisen sarjan Suomen naisen vuosisadat 1-4 päätoimittajana kirjailija Kaari Utrio. Sarjan ensimmäinen osa on Piikasesta maisteriksi, toinen Toivon rakentajat, kolmas Taiteen toinen puoli ja neljäs osa Tiennäyttäjät 2005.

Naiskansalaisuuden synty

Jaana Kuusipalon väitöskirja, joka käsittelee naisten äänioikeustaistelua Suomessa, ilmestyy 2006. Teoksen työnimi on ”The Constitution of the Female Nation and Its Political Representation: How Women Received Political Rights in Finland”. Teoksessa pohditaan sitä, millainen oli naisliikkeiden rakentama poliittinen subjekti ”Suomalainen nainen” ja miten se muovattiin senaikaisten poliittisten keskustelujen, kuten hegeliläis-snellmannilaisen poliittisen teorian ja kansallisuusaatteen puitteissa.

Annettu Pietarhovissa, 20 p:nä heinäkuuta 1906.

Suomen Suuriruhtinaanmaan Valtiopäiväjärjestys.

Me NIKOLAI Toinen, Jumalan Armosta, koko Venäjänmaan Keisari ja Itsevaltias, Puolanmaan Tsaari, Suomen Suuriruhtinas, y. m., y. m., y. m. Teemme tiettäväksi: Kun on käynyt tarpeelliseksi uudella perustuslailla kehittää Suomen kansaneduskunnan järjestysmuotoa ja tätä lainsäädäntöasiaa on käsitelty 3 (15) päivänä huhtikuuta 1869 annetun Valtiopäiväjärjestyksen 71 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, tahdomme Me täten noudatettavaksi vahvistaa Suomen Valtiosäätyjen Meidän armollisen esityksemme johdosta hyväksymän uuden Valtiopäiväjärjestyksen Suomen Suuriruhtinaanmaalle, sanasta sanaan näin kuuluvan:

1 luku

Yleisiä perusteita.

1 §

Suomen Suuriruhtinaanmaan valtiopäiville kokoontunut eduskunta edustaa Suomen kansaa.

2 §.

Eduskunta on yksikamarinen; siihen kuuluu kaksisataa edustajaa.

3 §.

Edustajanvaalit toimitetaan joka kolmas vuosi samaan aikaan koko maassa. Edustajan toimivaltta alkaa silloin, kun hänet on julistettu valituksi, ja jatkuu, kunnes sen jälkeiset vaalit on suoritettu.

Keisarilla ja Suuriruhtinaalla on kuitenkin oikeus, jos sen havaitsee tarpeelliseksi, määrätä uudet vaalit toimitettaviksi ennen 1 momentissa mainitun kolmivuotiskauden päättymistä. Siinä tapauksessa ovat, jollei eduskuntaa uudestaan hajoiteta, edustajain valtakirjat voimassa kolme vuotta.

4 §.

Edustajat valitaan välittömällä ja suhteellisilla vaaleilla; ja sellaisia vaaleja varten tulee maan olla jaettuna vähintään kahteentoista ja enintään kahdeksaantoista vaalipiiriin.

Missä paikallisolot vaativat poikkeusta suhteellisesta vaalitavasta, voidaan kuitenkin mainittujen vaalipiirien lisäksi muodostaa jokin tahi joitakin vaalipiirejä ainoastaan yhden edustajan valitsemista varten.

Vaaleissa on kaikilla vaalioikeutetuilla yhtäläinen äänioikeus.

Älköön vaalioikeutta valtuusmiehen kautta käytettävä.

Tarkempia määräyksiä vaalipiireistä sekä vaalien ajasta ja tavasta annetaan erityisessä vaalilaisessa.

5 §.

Oikeutettu valitsemaan edustajaa on jokainen Suomen kansalainen, sekä mies että nainen, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt neljäkolmatta vuotta.

Vaalioikeutta vailla on kuitenkin:

- 1) se, joka on vakinaisessa sotapalveluksessa;
- 2) se, joka on holhouksen alaisena;
- 3) se, joka kolmena viimekuluneena vuonna ei ole ollut tässä maassa hengille pantuna;
- 4) se, joka muun syyn kuin kunnallishallituksen todistuksella näytetyn varattomuuden tähden on jättänyt suorittamatta hänen maksettavakseen pannut kahden lähinnä edellisen vuoden kruununverot;
- 5) se, joka itsellensä saa apua vaivashoidolta, jollei apu ole ainoastaan satunnaista;
- 6) se, joka on luovuttanut omaisuutensa velkojainsa tyydyttämiseksi, kunnes hän on pesäntilansa valallaan vahvistanut;
- 7) se, joka irtolaisuudesta on tuomittu yleiseen työhön, aina kolmannen vuoden loppuun siitä, kuin hän työlaitoksesta pääsi;
- 8) se, joka laillisen tuomion nojalla on katsottava olevan hyvää mainetta vailla taikka on kelvoton maan palvelukseen tahi toisen asiaa ajamaan;
- 9) se, joka on todistettu sypääksi siihen, että hän kansanedustajanvaalissa on ostanut tai myynyt ääniä tai sitä yrittänyt tahi äänestänyt useammassa kuin yhdessä paikassa taikka väkivallalla tai uhkauksella häirinnyt vaalivapautta, aina kuudennen kalenterivuoden loppuun siitä lukien, kuin lopullinen tuomio asiasta annettiin.

6 §.

Vaalikelpoinen edustajaksi on, asuinpaikkaan katsomatta, jokainen, joka on vaalioikeutettu.

7 §.

Virkamies, joka koettaa virkavallallansa vaikuttaa edustajanvaaliin, menettäköön virkansa.

Jos joku on houkuttelemalla tahi viekottelemalla häirinnyt vaalivapautta, rangaistakoon enintään kolmen kuukauden vankeudella. Jos hän käytti väkivaltaa taikka uhkausta, rangaistakoon vähintään yhden kuukauden ja enintään yhden vuoden vankeudella; jos hän on virkamies, menettäköön sen lisäksi virkansa.

Ellei työnantaja suo hänen työssään olevalle vaalioikeutetulle, mikäli mahdollista, tilaisuutta käyttää vaalioikeuttansa, rangaistakoon sakolla.

8 §

Älköön sitä, joka vaalilain nojalla on julistettu olevan edustajaksi valittu, vapautettako tästä toimesta, ellei hän voi näyttää laillista estettä taikka muuta syytä, jonka eduskunta hyväksyy.

9 §

Edustaja on velvollinen toimeensa noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakeja eivätkä häntä sido mitkään muut määräykset.

10 §.

Älköön edustajaa kiellettäkö valtiopäiville saapumasta ja edustajana. toimimasta.

11 §.

Edustajaa älköön syytteeseen pantako älköönkä häneltä vapautta riistettävä hänen lausumiensa mielipiteiden taikka muun asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn tähden, jollei eduskunta päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa läsnä olevista jäsenistä on äänestyksessä kannattanut, ole siihen suostunut

12 §.

Valtiopäiväin aikana älköön edustajaa eduskunnan suostumuksetta vangittako rikoksesta, ellei tuomioistuin ole määrännyt häntä vangittavaksi taikka häntä tavata verekseltä rikoksesta, josta ei voi tulla vähempää rangaistusta kuin kuusi kuukautta vankeutta.

Jos edustaja ollessaan matkalla valtiopäiville on vangittu muusta syystä kuin 1 momentissa mainitusta, päästettävä vapaaksi, jos eduskunta niin päättää.

Edustajan vangitsemisesta on heti tieto annettava puhemiehelle.

13 §.

Jos joku valtiopäivien aikana taikka edustajan ollessa matkalla valtiopäiville tahti valtiopäiviltä sanoilla taikka teoilla loukkaa edustajaa, tietäen hänet edustajaksi, taikka jos joku valtiopäivien jälkeen tekee väkivaltaa edustajalle hänen toimensa suorittamisen vuoksi, niin pidettäväköön sitä asianhaaraa, että rikos tehtiin edustajaa vastaan, erittäin raskauttavana.

Mitä tässä on sanottu edustajasta, koskekoön myös sihteerejä ja palvelusmiehiä valtiopäivillä.

14 §.

Edustaja saakoon valtion varoista palkkion ja sen lisäksi korvauksen matkastaan valtiopäiville ja valtiopäiviltä takaisin.

Palkkio on varsinaisilta valtiopäiviltä tuhat neljäsataa markkaa taikka, jos eduskunta on hajotettu tahti edustajan toimi lakannut ennen kuin yhdeksänkymmentä päivää on kulunut valtiopäiväin alusta, viisitoista markkaa päivältä. Varsinaisilta valtiopäiviltä, jotka kokoontuvat eduskunnan hajottamisen ja uusien vaalien jälkeen muuna, kuin lakimääräisenä aikana, sekä myös ylimääräisiltä valtiopäiviltä, olkoon palkkio niinkuin viimeksi on sanottu, ei kuitenkaan yhteensä enempää kuin tuhat neljäsataa markkaa.

15 §.

Jos ei edustaja saavu ajoissa valtiopäiville taikka jos hän eduskunnan luvatta jää pois istunnosta eikä hänellä ole hyväksyttävää estettä, voi eduskunta tuomita hänet menettämään palkkionsa, viisitoista markkaa jokaiselta päivältä, minkä hän oli poissa, ja sitä paitsi sakotettavaksi enintään saman verran. Jos edustaja ei ole ottanut sakosta ojentuakseen, voi eduskunta julistaa hänet toimensa menettäneeksi.

2 luku.**Valtiopäivien alkaminen, hajoittaminen ja lopettaminen.****16 §.**

Eduskunta pitää istuntonsa maan pääkaupungissa, paitsi milloin se vihollisen maahankarkauksen tahi muiden tärkeiden esteiden tähden on mahdotonta tahi eduskunnan turvallisuudelle vaarallista, jossa tapauksessa Keisari ja Suuriruhtinas määrää toisen kokouspaikan Suomessa.

17 §.

Varsinaiset valtiopäivät kokoontuvat vuosittain, erityisestä kullakin kertaa annetusta kutsumuksesta, ensimmäisenä päivänä helmikuuta, jollei Keisari ja Suuriruhtinas muuta vuoden päivää määrää, ja lopettavat istuntonsa, armollisen määräyksen mukaan, yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen jälkeen, paitsi milloin Keisari ja Suuriruhtinas, oman harkintansa mukaan taikka eduskunnan esityksestä, määrää että valtiopäivät ovat aikaisemmin tai myöhemmin lopetettavat

Jos edellisessä momentissa taikka muualla tässä laissa säädetty määräpäivä sattuu pyhäpäiväksi, pidettäköön seuraava arkipäivä määräpäivänä.

18 §.

Jos Keisari ja Suuriruhtinas varsinaisten valtiopäiväin aikana määrää uudet vaalit toimitettaviksi, on eduskunnan hajaannuttava sinä päivänä, jonka Keisari ja Suuriruhtinas on julistuttanut. Siinä tapauksessa on eduskunnan uusien vaalien jälkeen taas kokoonnuttava varsinaisille valtiopäiville sen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa lähinnä yhdeksänkymmenen päivän kuluttua hajoittamisen jälkeen, taikka sinä aikaisempänä päivänä, jonka Keisari ja Suuriruhtinas on määrännyt.

Jos määräys uusien vaalien toimittamisesta annetaan sen jälkeen, kuin varsinaiset valtiopäivät on lopetettu, eikä vaaleja ehditä suorittaa loppuun ennen seuraavan helmikuun ensimmäistä päivää, lykätään varsinaisten valtiopäivien kokoontuminen sen kalenterikuukauden ensimmäiseen päivään, joka seuraa vaalien tuloksen julkaisemisen jälkeen.

19 §.

Keisarin ja Suuriruhtinaan vallassa on kutsua eduskunta kokoon ylimääräisille valtiopäiville sekä määrätä, milloin ne ovat lopetettavat.

Älköön ylimääräisiä valtiopäiviä määrättäkö alkamaan aikaisemmin kuin viidentenätoista päivänä sen jälkeen, kuin kutsumus annettiin, älköötke ne kestäkö kauemmin kuin viimeiseen arkipäivään ennen varsinaisten valtiopäiväin alkamista.

Ylimääräisillä valtiopäivillä otettakoon käsiteltäväksi ainoastaan ne asiat, joita varten eduskunta on kutsuttu kokoon taikka jotka Keisari ja Suuriruhtinas muuten eduskunnalle esittää, niin myömitä sellaisiin asioihin erottamattomasti kuuluu.

20 §.

16, 18 ja 19 §:ssä tarkoitetut Keisarin ja Suuriruhtinaan määräykset julistetaan siinä järjestyksessä, kuin Suomen asetusten julkaisemisesta on säädetty.

Määräykset uusien vaalien toimittamisesta ilmoitetaan sitä paitsi kuvernööreille sekä niille viranomaisille ja lautakunnille, joiden asiana vaalien toimeenpano on.

21 §.

Sinä päivänä, jona eduskunnan on tultava kokoon, pitää kaikkien edustajain kello yhdeltätoista aamupäivällä, tiedoksipanolla tarkemmin ilmoitetussa järjestyksessä, tuoda valtakirjansa sen tai niiden nähtäväksi, joille Keisari ja Suuriruhtinas on valtakirjain tarkastamisen uskonut. Kun valtakirja ensi kerran näytetään, tutkittakoon, onko se asianomaisen viranomaisen antama ja säädettyyn muotoon tehty.

Luettelo niistä edustajista, jotka ovat näyttäneet olevansa oikein valtuutetut, on seuraavana päivänä ennen kello kymmentä aamupäivällä eduskunnalle annettava.

Edustaja, joka saapuu valtiopäiville niiden aljettua, asettukoon paikallensa, sittenkuin hän puhemiehelle on näyttänyt 1 momentin mukaan hyväksytyt valtakirjansa.

22 §.

Jollei edustajan valtakirjaa ole hyväksytty, olkoon eduskunnalla oikeus tutkia, onko hän kuitenkin sen nojalla oleva edustajana valtiopäivillä.

Jos valtiopäiväin aikana tämän lain nojalla tehdään muistutus edustajan kelpoisuutta vastaan, olkoon sekin eduskunnan tutkittava, ellei sama muistutus ole vaalista valittamalla saatettu taikka vielä saatettavissa asianomaisen viranomaisen ratkaistavaksi.

Muuten älköön kysymystä edustajanvaalin pätevydestä otettako valtiopäivillä käsiteltäväksi, ellei muistutusta tehdä siitä, että vaalissa taikka siihen kuuluvissa toimenpiteissä ilmeisesti on joko menetelty rikoksellisesti tai erehdytty vaalin tuloksen määräämisessä. Tässä tapauksessa on eduskunnalla oikeus, jos samalla on selvää, että rikoksellisuus tai erehdys on saattanut vaikuttaa vaalin tulokseen eikä muutosta enää voi valitustietä aikaansaada, tehdä vaalilain määräyksiin soveltuva oikaisu.

Se, jonka edustajaoikeutta vastaan on muistutus tehty, pysyy kuitenkin edustajatoimessaan, kunnes hän on siihen oikeudettomaksi julistettu.

23 §.

Valtiopäivien toisena päivänä eduskunta kokoontuu kello kymmenen aamupäivällä täysi-istuntoon, joka alkaa nimenhuudolla 21 §:ssä mainitun luettelon mukaan. Tässä täysi-istunnossa valitsee eduskunta keskuudestaan puhemiehen ja kaksi varapuhemiestä.

Sen jälkeen puhemies ja varapuhemiehet kokoontuneen eduskunnan edessä antavat, kukin vuorostansa, seuraavan juhlallisen vakuutuksen:

"Minä N. N. vakuutan, että minä puhemies-toimessa tahdon voimien mukaan puolustaa sekä Keisarin ja Suuriruhtinaan että eduskunnan ja Suomen kansan oikeutta perustuslakien mukaan."

Kunnes tämä on tehty, johtaa puhetta iältään vanhin eduskunnan jäsen. Pöytäkirjaa pitää hänen ottamansa henkilö.

Sihteeri ja kansliahenkilökunta otetaan sillä tavoin kuine eduskunta määrää.

24 §.

Sinä päivänä ja tuntina, minkä Keisari ja Suuriruhtinas on julistuttanut, tulee eduskunnan jäsenten, sittenkuin jumalanpalvelus on pidetty, kokoontua valtaistuinsaliin, jossa Keisari ja Suuri-

ruhtinas taikka se, jonka hän on sijaansa määrännyt, tervehtää eduskuntaa ja julistaa valtiopäivät avatuiksi. Tämän jälkeen eduskunta puhemiehen kautta ilmituo alamaisen kunnioituksensa.

25 §.

Kun valtiopäivät ovat lopetettavat, niin edustajat, sittenkuin jumalanpalvelus on pidetty, tulevat kokoon Keisarin ja Suuriruhtinaan määräämänä aikana valtaistuinsaliin, jossa puhemies Keisarin ja Suuriruhtinaan taikka sen edessä, jonka hän on sijaansa määrännyt, lausuu eduskunnan alamaisen kunnioituksen ja onnentoivotukset sekä jättää hänelle valtiopäiväpäätöksen; minkä jälkeen Keisari ja Suuriruhtinas taikka se, jonka hän on sijaansa määrännyt, julistaa valtiopäivät päättyneiksi.

3 luku.

Asian vireillepano valtiopäivillä.

26 §

Keisari ja Suuriruhtinas ilmoittaa valtiopäiviä avattaessa, mitkä esitykset hän silloin eduskunnalle antaa.

Varsinaisten valtiopäiväin alussa annetaan eduskunnalle esitys hankkimisesta niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä; selvitykseksi tästä liitetään esitykseen laskelma valtion vakinaisista varoista ja tarpeista ensitulevaksi varainhoitovuodeksi.

Esityksiä, joita ei ole voitu silloin eduskunnalle antaa, saadaan kuitenkin myöhemminkin esittää sen tutkittavaksi.

Keisarin ja Suuriruhtinaan kirjelmät ja esitykset, jotka annetaan valtiopäiväin avaamisen jälkeen, tuo eduskunnalle joku senaatin jäsen.

27 §.

Niin pian kuin varsinaiset valtiopäivät on avattu, on valtiovarain tila eduskunnalle näytettävä, jotta eduskunta saisi tietää, miten kruunun tulot on maan hyödyksi ja parhaaksi käytetty.

28 §.

Sen oikeuden mukaisesti, joka tähän saakka on ollut Valtiosäädöillä, on eduskunta varsinaisilla valtiopäivillä oikeutettu tekemään Keisarille ja Suuriruhtinaalle anomuksia, joille Keisari ja Suuriruhtinas suo huomiota sikäli kuin hän katsoo maalle hyödylliseksi.

Ehdotuksia eduskunnan adressien lähettämisestä Keisarille ja Suuriruhtinaalle tavattomissa tilaisuuksissa tai erityisten tapausten johdosta on valmistettava valiokunnassa anomuksista säädettyssä järjestyksessä.

29 §.

Eduskunnalla on oikeus ottaa käsiteltäväksi edustajan asianmukaisesti tekemä esitys sellaisen lain säätämistä, muuttamisesta tai kumoamisesta, jonka aikaansaamiseksi vaaditaan Keisarin ja Suuriruhtinaan sekä eduskunnan yhtäpitävä päätös.

Älköön kuitenkaan tehtäkö eduskuntaesitystä perustuslaista, taikka laista, joka koskee maa- tai meripuolustuksen järjestämistä, ja kirkkolain säätämistä olkoon voimassa mitä siitä erittäin on säädetty.

30 §.

Eduskuntaesitys taikka anomusehdotus on edustajan tehtävä kirjallisesti neljäntoista päivän kuluessa valtiopäiväin avaamisesta. Myöhemmin älköön edustajalle olko sallittu tehdä eduskuntaesitystä tahti anomusehdotusta, jollei siihen joku eduskunnan jo tekemä päätös taikka muu valtiopäiväin aikana sattunut tapaus suorastaan anna aiheita.

Eduskuntaesityksen tulee sisältää lain muotoon laadittu ehdotus, ja. on siinä mainittava myöskin ne syyt, joihin ehdotus perustuu.

Älköön erilaatuisia asioita pantako yhteen kirjoitukseen.

31 §.

Jos Keisari ja Suuriruhtinas vaatii eduskunnan lausuntoa asiasta,. josta Keisari ja Suuriruhtinas voi määrätä eduskunnan myötävaikutuksetta,. tulee eduskunnan sitä varten käsitellä asiaa ja antaa siitä lausuntonsa.

32 §.

Jos edustaja tahtoo saada senaatin jäsenen vastattavaksi esittää kysymyksen tämän virka-alalle kuuluvasta asiasta erityisenä asiana täysi-istunnossa käsiteltäväksi, antakoon sen kirjallisesti laadittuna ja sisällykseltään määriteltynä puhemiehelle. Sittenkuin asia on ollut pöydällä johonkin seuraavaan istuntoon, päättäköön eduskunta, keskustelutta, saako kysymyksen esittää vai eikö. Jos siihen suostutaan, on puhemiehen toimesta kysymys ilmoitettava asianomaiselle senaatin jäsenelle, joka, ellei katso, että hänen on kieltäytyminen vastausta antamasta, puhemiehen. kanssa sopii, milloin vastaus kysymykseen annetaan.

33 §.

Eduskunnan oikeudesta tutkia hallituksenjäsenten virkatoimien laillisuutta ja sellaisten asiain käsittelystä säädetään erityisessä laissa.

4 luku.**Asiain valmistelu.****34 §.**

Eduskunnan tulee kolmen päivän kuluessa valtiopäiväin avaamisen jälkeen asettaa valitsijamiehet, vähintään kolmekymmentäviisi, ynnä tarvittavat varamiehet valitsemaan eduskunnan valiokuntain jäseniä.

Valitsijamiehet ja heidän varamiehensä valitaan suhteellisilla vaaleilla. Tarkempia määräyksiä vaalitivasta hyväksyy eduskunta noudatettaviksi, kunnes siitä toisin päätetään.

35 §.

Varsinaisilla valtiopäivillä on viiden päivän kuluessa valtiopäivien avaamisesta asetettava perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta, talousvaliokunta ja valtiovarainvaliokunta, kussakin vähintään kuusitoista jäsentä, sekä pankkivaliokunta, jossa tulee olla vähintään kaksitoista jäsentä. Samalla valitaan valiokuntiin varajäseniä, vähintään neljäsosa jäsenten lukumäärästä.

Eduskunta voi tarvittaessa asettaa muitakin valiokuntia; ja saa tällaiseen valiokuntaan, jos siinä on vähintään kaksitoista jäsentä, lähettää sellaisenkin asian, joka laadultaan olisi lakimääräisen valiokunnan valmisteltava.

Valiokunta saakoon, kun töiden suorittaminen sitä vaatii, jakaantua osastoihin, jotka kukin antavat lausuntoja valiokunnan nimessä. Jos semmoisessa tapauksessa havaitaan tarpeelliseksi lisätä jäsenten lukua, jätetään asia eduskunnan päätettäväksi.

Toimitusvaliokunnasta ja tarkastusvaliokunnasta säädetään 76 §:ssä.

Ylimääräisillä valtiopäivillä asetettakoon ne valiokunnat, jotka ovat tarpeen valtiopäivillä esille tulevain asiain valmistelemiseen.

36 §.

Elleivät valitsijamiehet valiokuntaa asettaessaan voi yhtyä sen jäsenistä, toimittakoot vaalin 34 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

37 §.

Kahdeksan päivän kuluessa valtiopäiväin avaamisesta tulee eduskunnan sellaista erinäisten asiain käsittelyä varten, kuin 57 §:ssä säädetään, asettaa eduskunnan suuri valiokunta, johon jäsenet, luvultaan kuusikymmentä, valitaan niinkuin valitsijamiesten vaalista on sanottu.

38 §.

Älköön senaatin jäsen olko jäsenenä valiokunnassa.

Älköön muutenkaan valittako ketään valiokuntaan, jossa tilinteko hänen virkatoimistaan voipi tulla tarkastettavaksi.

Suuren valiokunnan jäsenten vaaliin nähden olkoon kuitenkin voimassa ainoastaan 1 momentissa säädetty rajoitus.

39 §.

Eduskunnan valiokunnat valitsevat, kukin keskuudestaan, puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä ottavat sihteerit ja tarvittavat palvelusmiehet.

Ensimmäisen kokouksen kutsuu kokoon kunkin valiokunnan vanhin jäsen, joka myös siinä johtaa puhetta, kunnes puheenjohtaja on valittu.

Valiokunta voi jotakin erityistä asiaa varten valita keskuudestaan yhden tai useamman esittelijän antamaan tarpeellisia tietoja asiaa eduskunnan täysi-istunnossa tai suuressa valiokunnassa käsiteltäessä.

40 §.

Perustuslakivaliokunnan tulee valmistella sinne lähetetyt asiat, jotka koskevat perustuslain säätämistä, muuttamista, selittämistä tai kumoamista.

Kysymykset, jotka johtuvat siitä, että eduskunnalla on oikeus tarkastaa hallituksenjäsenten virkatoimien laillisuutta, ovat myöskin perustuslakivaliokunnan valmisteltavat.

41 §.

Lakivaliokunnan tulee antaa mietinnöt sinne lähetetyistä ehdotuksista, jotka koskevat yleisen lain säätämistä, muuttamista, selittämistä tai kumoamista.

42 §.

Talousvaliokunnan tulee valmistella sinne lähetetyt elinkeinotoimintaa tai maan yleistä taloudenhoitoa koskevat ehdotukset.

43 §.

Valtiovarainvaliokunnan tulee saada tiedokseen valtiovarain tila sekä nähdäkseen kaikki valtiovaraston tilit ja asiakirjat. Valiokunnan pitää tästä antamassaan mietinnössä erityisesti lausua mielensä siitä, miten eduskunnan erityisiin tarkoituksiin myöntämiä määrärahoja on käytetty; ja eduskunnalla olkoon oikeus tehdä Keisarille ja Suuriruhtinaalle sellainen esitys, johon aihetta on.

Valtiovarainvaliokuntaan lähetetään myöskin Keisarin ja Suuriruhtinaan 26 §:n 2 momentissa mainittu esitys ja suostuntaesitykset sekä niinkään muut esitykset ja valtiopäivillä tehdyt ehdotukset raha-asioista, jotka ovat eduskunnan päätettäviä. Ensinmainitusta esityksestä annettavassaan mietinnössä tulee valiokunnan käsitellä yhdessä kaikkia määräraha-asioita, jotka ovat eduskunnan tutkittavia ja hyväksyttäviä, sellaisiakin, joista on annettu eri mietinnöt. Samassa mietinnössä ehdottaa valiokunta, miten varoja menojen suorittamiseen on hankittava, mikäli vakinaiset valtiotavarat eivät riitä.

Jos suostuntaveroja havaitaan tarvittavan, tulee valiokunnan niistä antaa eri mietinnöt, laskien myöskin ne tulot, mitkä suostunnoista ovat odotettavissa.

Valtiovarainvaliokunnan asiana on eduskunnan päätettäväksi ehdottaa, kuinka suuri määräraha puhemiehen tulee saada niiden kulujen korvaukseksi, joita hänellä valtiopäiväin aikana on; määrätä matkakulujen korvaus edustajille; määrätä valtiopäivien ja valiokuntain sihteereille ja palvelusmiehille maksettavat palkkiot, puhemiehen ja asianomaisten valiokunnanpuheenjohtajien tehtyä niistä ehdotukset; sekä määrätä se palkkio, joka valtiopäiväin loputtua on tuleva toimitus- ja tarkastusvaliokuntain jäsenille.

44 §.

Pankkivaliokunnan tulee tutkia Suomen Pankin hallinto ja eduskunnan hoidossa ja vastattavana olevien rahastojen tila sekä antaa siitä kertomus ja ehdottaa ne määräykset mainittujen rahastojen hallinnosta, mitkä katsoo tarpeellisiksi.

45 §.

Kunkin valiokunnan tulee kokoontua kahden päivän kuluessa sen jälkeen kuin se asetettiin ja, sitä myöten kuin asiat ehditään valmistaa, jokaisesta asiasta lähettää eduskunnan täysi-istuntoon mietintö, minkä asian: laatu aiheuttaa.

Jos valiokunnan jäsen on estetty olemasta asiaa käsittelemässä, kutsuttakoon hänen sijaansa varajäsen. Valiokunta ei ole päätösvaltainen, jollei vähintään neljä viidesosaa sen jäsenistä ole saapuvilla.

Jäsenellä, joka ei ole valiokunnan päätökseen yhtynyt, on lupa mietintöön liittää kirjallisesti esittämänsä eriävä mielipide, mietintöä kuitenkin sen vuoksi viivyttämättä.

Puhemiehellä ja varapuhemiehillä on oikeus olla saapuvilla valiokuntain kokouksissa.

Mitä 2 momentissa on säädetty, älköön koskeko eduskunnan suurta valiokuntaa.

46 §.

Jos valiokunta katsoo tarvitsevansa saada joltakulta virkamieheltä tai sellaisesta yleisestä laitoksesta, joka ei ole eduskunnan hallinnon alainen, nähdäkseen virkatoimissa kertyneitä asiakirjoja taikka saada suullisia tai kirjallisia tietoja virkamieheltä tai sellaisesta laitoksesta, taikka saada kunnallisissa virastoissa kertyneitä asiakirjoja tai muita tietoja kunnallisista oloista, niin senaatin puheenjohtaja valiokunnan pyynnöstä ryhtyköön sellaiseen toimeen, että vaaditut asiakirjat tai tiedot, mikäli mahdollista, annetaan valiokunnalle.

5 luku.**Asiain käsittely täysi-istunnossa ja suuressa valiokunnassa.****47 §.**

Puhemiehen tulee antaa kutsumukset täysi-istuntoihin, niissä esitellä asiat ja johtaa keskustelua, esittää ehdotus päätöksen tekemistä varten, ylläpitää järjestystä istunnoissa ja muutenkin valvoa, ettei mitään Suomen perustuslakien vastaista oteta keskusteltavaksi, sekä lopettaa istunto.

Älköön puhemies ottako osaa keskusteluun tahi äänestykseen älköönkä ehdottako muuta, kuin mikä on tarpeen perustuslakien, eduskunnan päätösten tahi valtiopäivien työjärjestyksen täytännönpanemiseksi.

Puhemiehen ollessa estettynä asettuu hänen sijallensa ensimmäinen taikka, jos hänelläkin on este, toinen varapuhemies.

48 §.

Täysi-istunnossa on jokainen edustaja oikeutettu siinä järjestyksessä, jossa hän on ilmoittautunut, saamaan puheenvuoron sekä pöytäkirjaan vapaasti puhumaan ja lausumaan mielensä kaikista silloin keskustelunalaisina olevista asioista ja kaiken sen laillisuudesta, mitä valtiopäivillä tapahtuu. Älköön kukaan puhuko, ennenkuin hänelle on annettu puheenvuoro älköönkä ohi pöytäkirjan.

Edustajan tulee esiintyä vakaasti ja arvokkaasti; älköön kukaan käyttäkö loukkaavia, pilkallisia tahi muuten sopimattomia sanoja hallituksesta tahi yksityisistä henkilöistä. Jos joku tätä vastaan rikkoo, kutsukoon puhemies hänet järjestykseen sekä, ellei hän ota siitä ojentuaksensa, kieltäköön hänet puhumasta. Muuten olkoon eduskunnan asia tutkia, onko edustaja, joka on rikkonut järjestystä, puhemieheltä saapa nuhteet ja varoituksen taikka määrääjäksi, enintään kahdeksi viikoksi, pidätettävä eduskunnan istunnoista, taikka tuomioistuimen edessä saatettava syytteeseen, vai saako asia raueta.

49 §.

Asiain käsittelyt eduskunnan täysi-istunnoissa ovat julkiset, jollei eduskunta erityistapauksessa toisin määrää.

Suuren valiokunnan istunnoissa on kaikilla eduskunnan jäsenillä oikeus olla saapuvilla.

50 §.

Asiain käsittelyssä valtiopäivillä käytettäköön suomen taikka ruotsin kieltä.

51 §.

Senaatin puheenjohtajalla, varapuheenjohtajilla ja muilla jäsenillä on oikeus olla saapuvilla eduskunnan istunnoissa ja ottaa osaa keskusteluihin, vaan ei päätöksiin, elleivät ole eduskunnan jäseniä. Jos senaatin jäsen tahtoo käyttää puheenvuoroa, annettakoon se hänelle ennen muita.

Suuren valiokunnan päätettävänä on, saavatko senaatin jäsenet valiokunnan kokouksiin ja keskusteluihin ottaa osaa.

52 §.

Älkööt muut, kuin evankelis-luterilaiseen uskontunnustukseen kuuluvat, ottako osaa sellaisten ehdotusten käsittelemiseen, jotka koskevat Suomen luterilaisten seurakuntain kirkkolakia tahi muuten niiden kirkollisia oloja.

53 §.

Edustajaa mieskohtaisesti koskevassa asiassa saakoon tämä olla mukana keskustelemassa, vaan ei päätöstä tekemässä.

54 §.

Keisarin ja Suuriruhtinaan esityksiä niin myös valtiopäivillä tehtyjä eduskuntaesityksiä älköön otettako lopullisesti käsiteltäviksi, ennenkuin valiokunta on niistä antanut mietintönsä.

Valmistelevasti valiokunnassa tutkittavat ovat myöskin ne asiat, jotka 31 §:n mukaan esitetään eduskunnalle ainoastaan lausunnon antamista varten.

55 §.

Jollei esitystä taikka eduskuntaesitystä, kun se ensi kerran on käsiteltävänä, heti yksimielisesti lähetetä valiokuntaan, pitää sen olla pöydällä johonkin lähinnä seuraavista istunnoista, jolloin se on valiokuntaan lähetettävä. Niinikään on anomusehdotus, ellei sitä joko pöydälle panematta tahi pöydälle pantua hylätä, valiokuntaan lähetettävä.

56 §.

Valiokunnan mietintö on, kun se ensikerran esitellään, pantava pöydälle. Seuraavalla kerralla esiteltäessä on se, keskusteltua tai keskustelutta, vielä pöydälle pantava, jos kaksi jäsentä tai useammat sitä pyytävät, mutta kun asia kolmannen kerran tulee esille, älköön sitä enää pöydälle pantako.

57 §.

Jos valiokunnan mietintö koskee lainsäätämiskysymystä, joka on nostettu Keisarin ja Suuriruhtinaan esityksen taikka eduskuntaesityksen kautta, on asia eduskunnan täysi-istunnossa otettava kolmen eri käsittelyn alaiseksi.

Ensimmäisessä käsittelyssä esitellään valiokunnan mietintö ja annetaan eduskunnan jäsenille tilaisuus lausua mielensä asiasta. Sittenkuin keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään kysymys, päätöstä itse asiasta tekemättä, eduskunnan suureen valiokuntaan, jonka tulee siitä antaa lausunto ja tehdä ne ehdotukset, joihin valiokunta katsoo aiheutta olevan.

Toisessa käsittelyssä esitellään suuren valiokunnan mietintö, ja eduskunta ryhtyy lakiehdotusta tutkimaan ja tekee päätöksen kustakin sen eri kohdasta. Jos suuren valiokunnan ehdotus kaikin puolin hyväksytään, julistetaan toinen käsittely päättyneeksi. Ellei suuren valiokunnan ehdotus-

ta muuttamattomana hyväksytty, lähetetään lakiehdotus, sanamuodoltaan semmoisena kuin se eduskunnan päätöksellä on hyväksytty, takaisin suureen valiokuntaan, jonka tulee puoltaa ehdotusta semmoisenaan tahi muutettuna taikka esittää se hylättäväksi. Jos suuri valiokunta on ehdottanut muutoksia, päättää eduskunta niiden hyväksymisestä tai hylkäämisestä, jonka jälkeen asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asian toisen käsittelyn kestäessä voi eduskunta ja niinkään suuri valiokunta, kun sen tarpeelliseksi katsoo, vaatia uuden lausunnon siltä valiokunnalta, joka ensiksi on asian valmistellut.

Kolmannessa käsittelyssä, joka tapahtuu aikaisintaan kolmantena päivänä toisen käsittelyn päätyttyä, esitellään asia lopullisesti ratkaistavaksi; ja voi eduskunta silloin joko muuttamatta hyväksyä lakiehdotuksen, sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, taikka hylätä sen, ellei, ennenkuin päätösesitys siitä on tehty, vaadita asian jättämistä lepäämään. Jos semmoinen vaatimus tehdään, pannaan asia pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon; jos vaatimusta silloin kannattaa vähintään kolmasosa eduskunnan kaikista jäsenistä, jää lakiehdotus, sanamuodoltaan semmoisena kuin se toisessa käsittelyssä hyväksyttiin, lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jäljestä kokoontuviin valtiopäiviin.

Älköön kuitenkaan kysymystä, joka on nostettu Keisarin ja Suuriruhtinaan ylimääräisille valtiopäiville antamassa esityksessä, sillä tavoin jätettävä lepäämään, vaan on se samoilla valtiopäivillä lopullisesti ratkaistava.

58 §.

Ehdotusta, joka on jätetty lepäämään määrättyihin valtiopäiviin, käsitellään niillä valtiopäivillä niin kuin uutta ehdotusta. Älköön ehdotusta kuitenkaan enää jätettävä lepäämään, ellei siihen ole tehty muutoksia.

59 §.

Lepäämään jäänyt ehdotus ei estä antamasta uutta esitystä eikä tekemästä eduskuntaesitystä asiasta, jota ehdotus koskee.

60 §.

Ehdotus perustuslain säätämisestä, muuttamisesta, selittämisestä tai kumoamisesta on, tulkaksensa eduskunnan päätökseksi, 57 §:ssä säädetyn käsittelyn jälkeen äänenenemmistöllä kolmannessa käsittelyssä hyväksyttävä jätettäväksi lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jäljestä kokoontuviin valtiopäiviin sekä silloin muuttamatta hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Kuitenkin voi eduskunta päättää perustuslakia koskevan ehdotuksen, jättämättä sitä lepäämään, jos asia täysi-istunnossa on kiireelliseksi julistettu päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on kannattanut, sekä ehdotus kolmannessa käsittelyssä hyväksytty vähintään kahdella kolmasosalla annetuista äänistä.

Säätyjen erioikeuksista on voimassa mitä ylempänä perustuslaista on säädetty.

61 §.

Mitä 57 §:ssä on säädetty, noudatettakoon niinkään, kun kysymys koskee säännöksiä, joiden mukaan suostuntaa tai pysyvää veroa, jonka päättäminen on eduskunnan asiana, on suoritettava, taikka valtiolainan ottamista, kuitenkin niin että sellaista asiaa ei voida jättää lepäämään ja että ehdotus uudesta tai lisäystä suostunnasta taikka uudesta pysyvästä verosta taikka valtiolainan

ottamisesta katsottakoon rauenneeksi, ellei sitä kolmannessa käsittelyssä ole kannattanut kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

62 §.

Eduskunta voi suureen valiokuntaansa lähettää muitakin kuin 57, 60 ja 61 §:ssä mainittuja asioita. Jos niin tehdään, sovelletaan 57 §:n määräyksiä siten, että asia otetaan ainoastaan kahden käsittelyn alaiseksi ja ratkaistaan toisessa käsittelyssä.

Asiasta, jota ei ole suureen valiokuntaan lähetetty, voi eduskunta päättää, että se on otettava kahden käsittelyn alaiseksi ja että ratkaisevapäätös on tehtävä, toisessa käsittelyssä, joka tässä tapauksessa toimitetaan aikaisintaan kolmantena päivänä ensimmäisen käsittelyn jälkeen.

Tällaisiin kysymyksiin nähden älköön tehtäkö ehdotusta, että asia on jätettävä lepäämään joihinkin seuraaviin valtiopäiviin.

63 §.

Jos eduskunta on ottanut tutkiaksensa asiaa, joka koskee määrärahan myöntämistä eduskunnan käytettävänä olevista varoista taikka valtiovarastoa koskevaa anomusta ennenkuin valtiovarainvaliokunta on antanut mietinnön valtion varoista ja tarpeista, on sellaisesta asiasta tehty päätös katsottava ehdolliseksi ja lopullinen päätös tehtävä käsiteltäessä valtiovarainvaliokunnan mainittua mietintöä, ellei eduskunta jossakin tapauksessa toisin määrää.

64 §.

Älköön mitään asiaa, josta on keskusteltu, otettako päätettäväksi, ennenkuin eduskunta, puhemies esityksestä on julistanut keskustelun päättyneeksi.

65 §.

Kun asia on ratkaistava, tehköön puhemies, sen perusteella mitä asiassa on esiintuotu, sellaisen äänestysesityksen, että vastaus jaa taikka ei ilmaisee eduskunnan päätöksen. Kun vastaus on annettu, ilmoittakoon puhemies, mikä se hänen käsityksensä mukaan oli; ja olkoon se eduskunnan päätös, ellei lippuäänestystä pyydetä. Jos sitä pyydetään tai kun jossakin tapauksessa, sen mukaan mitä tässä laissa on erityisesti säädetty, päätökseen vaaditaan määrätty äänten enemmistö, toimitettakoon lippuäänestys.

Jos on useampia päätösehdotuksia, asetetaan yksi vastaesitykseksi toista vastaan, kunnes kaikista siten on äänestetty; ja on äänestysesitysten sanamuoto ja järjestys eduskunnan hyväksyttävä, ennenkuin äänestysesitys asetetaan vastattavaksi. Muistutuksia saa tehdä ehdotettua sanamuotoa ja järjestystä vastaan, mutta itse asiasta älköön enää keskusteltako.

66 §.

Kun lippuäänestys on toimitettava, on äänestysesitys tehtävä kirjallisesti ja hyväksyttävä sekä äänestys umpilipuin heti sen jälkeen toimitettava.

Älköön äänestystä sallittako siitä, onko äänestys tapahtuva vai ei.

67 §.

Lippuäänestyksessä käytettäköön lippuja, joihin on painettuna *jaa* taikka *ei* ja jotka muuten ovat yhdennäköiset

Ennenkuin äänten laskemiseen ryhdytään, pitää puhemiehen, äänestettäessä ehdotuksesta, joka voidaan päättää yksinkertaisella äänten enemmistöllä, lipuista panna erilleen yksi. Jos yhteenlaskettaessa äänet käyvät tasan, on erilleen pantu lippu avattava ja päätöksen määräävä.

68 §.

Joka ei ole yhtynyt tehtyyn päätökseen, on oikeutettu pöytäkirjaan ilmoittamaan eriävän mieltä; älköön kuitenkaan sellainen ilmoitus aiheuttako enempää keskustelua.

69 §.

Puhemies älköön kieltäytykö nostettua kysymystä esille ottamasta tahi äänestysesitystä tekemästä, ellei hän katso sen olevan vastoin perustuslakia tahi muuta lakia tahi eduskunnan jo tekemää päätöstä; ja tulee puhemiehen mainita kieltäytymisensä syyt.

Jos eduskunta ei tyydy puhemiehen toimenpiteeseen, lähetetään asia perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee viipymättä antaa perusteltu ja selvä lausunto siitä, onko asian esille ottaminen tahi äänestysesityksen tekeminen vastoin perustuslakia tahi ennen tehtyä päätöstä; ja noudatettakoon valiokunnan tästä antamaa lausuntoa.

70 §.

Päätöstä älköön tarkistettaessa muutettako; kuitenkin sallittakoon siihen tehdä sellaisia lisäyksiä, jotka eivät muuta päätöstä.

Mitä edustaja on lausunut sekä siitä johtunut keskustelu voidaan hänen ja eduskunnan suostumuksella, pöytäkirjaa tarkistettaessa, siitä poistaa, ellei päätös selvästi siihen perustu.

71 §.

Edustaja, joka ei ole ollut läsnä päätöstä jostakin asiasta tehtäessä, olkoon oikeutettu sen jälkeen ilmoittamaan pöytäkirjaan, ettei hän ole ollut osallisena päätöksen tekemisessä, mutta älköön päätöstä vastaan tekikö muistutusta.

72 §.

Ne ohjesääntömääräykset, jotka katsotaan tarpeellisiksi valtiopäivätöiden sekä eduskunnassa ja valiokunnissa noudatettavan järjestyksen määräämiseen, ovat eduskunnan vahvistettavat. Älköön näihin sääntöihin otettako mitään perustuslain taikka muun lain vastaista.

Keisarin ja Suuriruhtinaan esitykset ovat sekä täysi-istunnossa että valiokunnissa otettavat ensimmäisinä käsiteltäviksi.

73 §.

Ehdotuksen sellaisiksi ohjesääntömääräyksiksi, kuin 72 §:ssä on säädetty, tekee puhemiesneuvosto, jonka myös tulee eduskunnalle ehdottaa työsuunnitelma täysi-istuntoja ja valiokuntia varten.

Puhemiesneuvostoon kuuluvat puhemies ja varapuhemiehet sekä valiokuntien puheenjohtajat.

6 luku.

Suomen Pankkia koskevia toimenpiteitä.

74 §.

Eduskunta asettaa pankkivaltuusmiehet valvomaan eduskunnan hoidossa ja vastattavana Suomen Pankissa olevien rahastojen hallintoa ja vahvistaa johtosäännön heille. Pankkivaltuusmiehiä on kuusi, kuitenkin siten, että niitä asioita, joista johtosäännössä ei ole toisin määrätty, saattaa kolme valtuusmiestä käsitellä.

Pankkivaltuusmiehet valitaan varsinaisilla valtiopäivillä ja heidän toimensa alkaa niin pian kuin vaali on suoritettu. Valtuusmiehistä eroaa vuoron mukaan vuosittain kaksi. Jos valtuusmies sitä ennen on eronnut, valitaan uusi valtuusmies siksi ajaksi, mikä eronneella olisi ollut jäljellä

Pankkivaltuusmiesten vaalin toimittavat pankkivaliokunta ja eduskunnan valitsijamiehet siten, että vuoron mukaan eroavien sijaan valitaan umpilipuun yhtä monta pankkivaltuusmiestä, yksi olemaan osallisena kaikissa valtuusmiesten käsiteltävinä olevissa asioissa sekä, eri vaalin kautta, toinen olemaan osallisena niiden asiain käsittelyssä, jotka ovat kaikkien pankkivaltuusmiesten yhteisesti ratkaistavat. Jollei vaalissa kukaan ole saavuttanut ehdotonta äänten enemmistöä, toimitetaan uusi vaali niiden kahden kesken, jotka ovat saaneet enimmät äänet.

Samalla tavalla valitsevat pankkivaliokunta ja eduskunnan valitsijamiehet vuosittain varsinaisilla valtiopäivillä neljä tilintarkastajaa toimittamaan sitä kuluvan vuoden tilien tarkastusta, joka mainittujen rahastojen hoidosta on vuoden loputtua toimitettava, sekä tarpeellisen määrän pankkivaltuusmiesten ja tilintarkastajain varamiehiä.

7 luku.

Eduskunnan päätösten ja lausuntojen ilmoittamisesta.

75 §.

Jos Keisarin ja Suuriruhtinaan esityksen johdosta, joka koskee perustuslain säätämistä, muuttamista, selittämistä tai kumoamista taikka esityksen tai eduskuntaesityksen johdosta, joka koskee muuta sellaista lakia, minkä aikaansaamiseksi vaaditaan Keisarin ja Suuriruhtinaan sekä eduskunnan yhtäpitävä päätös, eduskunta on päättänyt lakiehdotuksen, toimitetaan ehdotus eduskunnan kirjelmällä Keisarin ja Suuriruhtinaan tutkittavaksi vahvistamista ja lakina antamista varten. Jos Keisari ja Suuriruhtinas ei hyväksy ehdotusta muuttamatta, joten se kokonaan on rauennut, on tämä ilmoitettava eduskunnalle niillä valtiopäivillä, jotka kokoontuvat lähinnä sen jälkeen kuin Keisarin ja Suuriruhtinaan määräys asiasta on annettu.

Muut eduskunnan päätökset ja antamat lausunnot, jotka ovat vastauksia Keisarin ja Suuriruhtinaan eduskunnalle antamiin esityksiin ja kysymyksiin, niin myös mitä eduskunta muuten on päättänyt Keisarille ja Suuriruhtinaalle esiintuoda, on niinkään ilmoitettava Keisarille ja Suuriruhtinaalle eduskunnan kirjelmillä.

76 §

Eduskunnasta menevät kirjelmät sekä valtiopäiväpäätöksen laatu ja toimittaa erityinen toimitusvaliokunta.

Älköön mitään toimituskirjaa eduskunnasta lähetettävä, ennenkuin sen on hyväksynyt eduskunta taikka erityinen tarkastusvaliokunta.

Toimitus- ja tarkastusvaliokuntaan kuuluu kumpaiseenkin yhdeksän jäsentä ynnä tarvittavat varajäsenet.

77 §

Valtiopäiväpäättöksen sekä eduskunnan anomukset allekirjoittavat kaikki edustajat, mutta muut kirjelmät ainoastaan puhemies ja varapuhemiehet.

8 luku

Erinäisiä määräyksiä.

78 §

Keisarin ja Suuriruhtinaan esitykset, valiokuntain mietinnöt, eduskunnan kirjelmät Keisarille ja Suuriruhtinaalle, eduskunnan pöytäkirjat sekä valtiopäiväpäättös ovat painosta julkaistavat.

79 §

Kaikki valtiopäiväin kustannukset suoritetaan valtion varoista.

Loppusäännös.

80 §

Tämä valtiopäiväjärjestys, jonka kautta valtiopäiväjärjestys Suomen Suuriruhtinaanmaalle 15 päivältä huhtikuuta 1869 sekä julistuskirjat 20 päivältä maaliskuuta 1879, 25 päivältä kesäkuuta 1886 ja 14 päivältä joulukuuta 1897 kumotaan, pitää kaikilta osiltaan oleman peruuttamattomana perustuslakina, kunnes Suomen Hallitsija ja eduskunta yhtäpitävällä päätöksellä sen muuttavat tai kumoavat.

Mitä lain nojalla on voimassa Suomen Valtiosäädystä, on vastedes, mikäli ei tässä valtiopäiväjärjestyksessä toisin säädetä, sovelletettava eduskuntaan niin kokoonpantuna, kuin tässä perustuslaissa on säädetty.

Paremmaksi vakuudeksi olemme Me tämän Omakätisesti allekirjoittaneet.

Pietarhovissa, 7 (20) p:nä heinäkuuta 1906.

NIKOLAI.

Ministerivaltiosihteeri

A. Langhoff

Lähde: Finlex-tietokanta

Eduskuntavaaleissa valittujen nais- ja mieskansanedustajien lukumäärä 1907 - 2003

Vuosi	Naisia	Miehiä	Naisten osuus, %	Vuosi	Naisia	Miehiä	Naisten osuus, %
1907	19	181	9,5	1945	17	183	8,5
1908	25	175	12,5	1948	24	176	12,0
1909	21	179	10,5	1951	29	171	14,5
1910	17	183	8,5	1954	30	170	15,0
1911	14	186	7,0	1958	28	172	14,0
1913	21	179	11,5	1962	27	173	13,5
1916	24	176	12,0	1966	34	166	17,0
1917	18	182	9,0	1970	43	157	21,5
1919	17	183	8,5	1972	43	157	21,5
1922	20	180	10,0	1975	46	154	23,0
1924	17	183	8,5	1979	52	148	26,0
1927	17	183	8,5	1983	62	138	31,0
1929	15	185	7,5	1987	63	137	31,5
1930	11	189	5,5	1991	77	123	38,5
1933	14	186	7,0	1995	67	133	33,5
1936	16	184	8,0	1999	74	126	37,0
1939	16	164	8,0	2003	75	125	37,5

Lähde: Eduskuntatilastot

Naisten osuus kansanedustajista eri maissa "Human Development Report 2005" mukaan

Maa	Naisten osuus kansanedustuslaitosten jäsenistä, %
Ruanda	45.3
Ruotsi	45.3
Norja	38.2
Suomi	37.5
Tanska	36.9
Kuuba	36.0
Belgia	35.7
Costa Rica	35.1
Mosambik	34.8
Alankomaat	34.2
Argentiina	33.6
Etelä-Afrikka	32.8
Itävalta	32.2
Grenada	32.1
Saksa	31.3
Guyana	30.8
Espanja	30.5
Islanti	30.2
Valkovenäjä	30.1
Seychellit	29.4
Uusi Seelanti	28.3
Australia	28.3
Vietnam	27.3
Bahamas	26.8
Bulgaria	26.3
Namibia	25.5
Trinidad ja Tobago	25.4
Itä-Timor	25.3
Sveitsi	24.8
Kanada	24.7
Uganda	23.9

Mexico	23.7
Luxemburg	23.3
Laos	22.9
Tunisia	22.8
<hr/>	
Saint Vincent ja Grenadiinit	22.7
Eritrea	22.0
Liettua	22.0
Kroatia	21.7
Tansania	21.4
<hr/>	
Latvia	21.0
Puola	20.7
Saint Lucia	20.7
Nicaragua	20.7
Pakistan	20.6
<hr/>	
Kiina	20.2
Portugal	20.0
Suriname	19.6
Dominikaaninen tasavalta	19.4
Guinea	19.3
<hr/>	
Makedonia	19.2
Senegal	19.2
Viro	18.8
Burundi	18.5
Peru	18.3
<hr/>	
Päiväntasaajan Guinea	18.0
Yhdistyneet Kuningaskunnat	17.9
Bolivia	17.8
Barbados	17.6
Lesotho	17.0
<hr/>	
Swazimaa	16.8
Panama	16.7
Slovakia	16.7
Uzbekistan	16.4
Kypros	16.1
<hr/>	
Ecuador	16.0
Turkmenistan	16.0
Singapore	16.0
Moldovan tasavalta	15.8

Tšekki	15.7
Filippiinit	15.4
Dominikaaninen tasavalta	15.4
Israel	15.0
Angola	15.0
USA	14.8
Sierra Leone	14.5
Irlanti	14.2
Kreikka	14.0
Guinea-Bissau	14.0
Malawi	14.0
Ranska	13.9
Antigua ja Barbuda	13.9
Jamaika	13.6
Gambia	13.2
Malaysia	13.1
Korea, Rep. of	13.0
Zambia	12.7
Niger	12.4
Bosnia and Herzegovina	12.3
Slovenia	12.2
Syrian Arab Republic	12.0
Belize	11.9
Gabon	11.9
Burkina Faso	11.7
Indonesia	11.3
Botswana	11.1
Cape Verde	11.1
Romania	10.9
Kambodža	10.9
Ghana	10.9
Kolumbia	10.8
Uruguay	10.8
Djibouti	10.8
El Salvador	10.7
Kongo	10.6
Azerbaidžan	10.5

Italia	10.4
Mali	10.2
Kongon dem. tasavalta tasavalta	10.2
Chile	10.1
Zimbabwe	10.0
Sudan	9.7
Fidzi	9.7
Venezuela	9.7
Paraguay	9.6
Kazakstan	9.5
Georgia	9.4
Intia	9.3
Japani	9.3
Malta	9.2
São Tome ja Príncipe	9.1
Haiti	9.1
Brasilia	9.1
Unkari	9.1
Kamerun	8.9
Bhutan	8.7
Norsunluurannikko	8.5
Madagaskar	8.4
Guatemala	8.2
Thaimaa	8.1
Venäjä	8.0
Jordania	7.9
Oman	7.8
Etiopia	7.8
Bahrain	7.5
Benin	7.2
Kenia	7.1
Mongolia	6.7
Tsad	6.5
Albania	6.4
Nepal	6.4
Marokko	6.4
Togo	6.2
Samoa	6.1

Nigeria	5.8
Mauritius	5.7
Honduras	5.5
Armenia	5.3
Ukraina	5.3
Algeria	5.3
Sri Lanka	4.9
Malediivit	4.8
Mauritania	4.4
Turkki	4.4
Egypti	4.3
Iran	4.1
Vanuatu	3.8
Comoros	3.0
Libanon	2.3
Bangladesh	2.0
Papua Uusi Guinea	0.9
Jemen	0.3
Kuwait	0
Saint Kitts and Nevis	0
Saudi Arabia	0
Salomonsaaret	0
Tonga	0
Yhdistyneet Arabiemiirikun- nat	0
Brunei	NA
Keski-Afrikan tasavalta	NA
Hong Kong	..
Libya	..
Myanmar	..
Palestiina	..
Qatar	NA
Tadzikistan	..
Kirgisia	..

Lähde: Human Development Report, 2005

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TYÖRYHMÄMUISTIOITA
SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIETS PROMEMORIOR
WORKING GROUP MEMORANDUMS OF THE MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH
ISSN 1237-0606

- 2005: 1 Yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon tuottajien rekisterin toteuttamista ohjanneen työryhmän muistio. Osat 1 ja 2.
ISBN 952-00-1632-5 (nid.)
ISBN 952-00-1633-3 (PDF)
- 2 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän raportti sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2004 toiminnasta.
ISBN 952-00-1646-5 (nid.)
ISBN 952-00-1647-3 (PDF)
- 3 Kari Reijula. Sairaaloiden kunto ja ilmanvaihto. Selvityshenkilön raportti.
ISBN 952-00-1648-1 (nid.)
ISBN 952-00-1649-X (PDF)
- 4 Jukka Mattila, Marjukka Mäkelä. Tutkimustoiminta terveyskeskuksissa. Nykytila ja tulevaisuus. Selvityshenkilöiden raportti.
ISBN 952-00-1634-1 (nid.)
ISBN 952-00-1635-X (PDF)
- 5 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma.
ISBN 952-00-1687-2 (nid.)
ISBN 952-00-1688-0 (PDF)
- 6 Opiskelijaterveydenhuollon tavoitteiden ja sisällön kehittämistyöryhmän muistio.
ISBN 952-00-1695-3 (nid.)
ISBN 952-00-1696-1 (PDF)
- 7 Työryhmän ehdotus naisten ja miesten samapalkkaisuutta edistäväksi ohjelmaksi.
ISBN 952-00-1709-7 (nid.)
ISBN 952-00-1710-0 (PDF)
- 8 Talusvesilaboratorioiden akkreditointia käsittelevän työryhmän muistio. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1731-3 (PDF)
- 9 Ravintolat savuttomiksi.
ISBN 952-00-1732-1 (nid.)
ISBN 952-00-1733-X (PDF)
- 10 Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille tutkimukseen ja koulutukseen. Järjestelmän ja rahoituksen kehittäminen.
ISBN 952-00-1738-0 (nid.)
ISBN 952-00-1739-9 (PDF)
- 11 Suomen kansallinen eläkestrategiaraportti 2005.
ISBN 952-00-1754-2 (nid.)
ISBN 952-00-1755-0 (PDF)
- 11eng Finland's National Pension Strategy Report 2005.
ISBN 952-00-1756-9 (print)
ISBN 952-00-1757-7 (PDF)

- 12 Yrittäjien sosiaaliturva 2004 –työryhmän raportti.
ISBN 952-00-1762-3 (nid.)
ISBN 952-00-1763-1 (PDF)
- 13 Maria Grönroos. Tasa-arvon tietopalvelu Suomeen. Informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan selvityshenkilön raportti.
ISBN 952-00-1766-6 (nid.)
ISBN 952-00-1767-4 (PDF)
- 14 Ota oppi -malli. Nuorten tukeminen perusopetuksesta jatko-opintoihin. Kuntoutuskokeilun ohjausryhmän muistio.
ISBN 952-00-1780-1 (nid.)
ISBN 952-00-1781-X (PDF)
- 15 Matti Louekoski. Työeläkevakuutusyhtiölain uudistamistarpeet. Selvityshenkilön väliraportti.
ISBN 952-00-1784-4 (nid.)
ISBN 952-00-1785-2 (PDF)
- 16 Janne Metsämäki. Perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvauksen kehittäminen. Selvityshenkilön raportti.
ISBN 952-00-1788-7 (nid.)
ISBN 952-00-1789-5 (PDF)
- 16swe Janne Metsämäki. Utvecklande av ersättning för kostnader till följd av familjeledigheter. Utredningsmannens rapport.
ISBN 952-00-1856-5 (inh.)
ISBN 952-00-1957-3 (PDF)
- 17 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantar ryhmän raportti sosiaali- ja terveystoimintaminsteriölle kevään 2005 toiminnasta.
ISBN 952-00-1790-9 (nid.)
ISBN 952-00-1791-7 (PDF)
- 18 Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta –toimikunnan raportti.
ISBN 952-00-1858-1 (nid.)
ISBN 952-00-1859-X (PDF)